25

DISSERTATIO INAVGVRALIS CHIRVRGICO-MEDICA
SISTENS

HISTORIAM RARIOREM
MAMMAE CANCROSAE, SANGVINEM MENSTRVVM FVNDENTIS, METHODO SIMPLICIORE SANATAE.

QVAM
DEO CLEMENTER IVVANTE,
PERMISSV GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS,
PRAESIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO ATQVE *EXPERIENTISSIMO,*
DOMINO

GEORGIO FRIDERICO SIGWART,

PHIL. MED. ET CHIR. D. HVIVSQVE ET ANAT. P. P. O.
ORD. MED. SEN. ET MED. AVL. WIRT.

PRO
GRADV DOCTORIS IN MEDICINA ET CHIRVRGIA
D. Mart. 1763.
H. L. Q. C.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

CHRISTIANVS PETER, *Lithopolitano - Helvetus,*
PRAEFECTVS CHIRVRGORVM LEGIONIS WIRTEMBERGICAE,
QVAE A SERENISSIMO PRINCIPE LVDOVICO
NOMEN HABET.

TVBINGAE, LITTERIS SIGMVNDIANIS.

HISTORIA MORBI.

Honestae prosapiae femina, temperamenti cholerico-melancholici, lautae diaetae adsueta, aliquot iam liberorum mater, triginta circiter annos nata, incidebat in suppressionem mensium. Aliquanto post sentiebat in mamma dextra oriri tumorem duriusculum, quem, utpote doloris expertem, per plures annos negligebat. Crescente autem sensim illius mole, opem ab obstetrice petebat, quae ipsi emplastrum quoddam tumori imponendum suadebat. Continuabatur satis diu usus huius emplastri, sed eventu minus secundo. Tumor quippe benignam & mitem suam indolem paullatim exuebat, indolentiamque sequebatur dolor, cuius impatiens aegra emplastrum abiiciebat, neque ulla deinceps alia adhibebat remedia. Neglecta sic medicatione, variisque interim commissis diaetae erroribus, tumor tandem abibat in ulcus, quod cum dolore lancinante & pruritu fere intolerabili coniunctum erat, inter-

termixtis paſſim venulis, atro cruore turgentibus, tandemque ſaniem ichoroſam ſumme foetidam, ac partes vicinas erodentem, plorabat. Vbi id cum primis memorabile erat, quod eo temporis articulo, quo antea fluxum menſtruum experta erat, nunc papilla mammae exulceratae ſanguinem, colore loturae carnium ſimilem, per tres, quatuor, quinque dies, ſingulis menſibus ſatis copioſe profundebat. Vocabantur in auxilium Medici & Chirurgi, qui dirum hunc hoſtem variis remediis, ſed fruſtra, oppugnabant. Malum in dies augebatur, ulcusque latius ſerpens totam viciniam ita devaſtabat, ut nemo non res aegrotae pro conclamatis haberet. In miſerrimo hoc rerum ſtatu aegra, annum aetatis quadrageſimum quartum tunc agens, me arceſſebat, &, ut malo huic manum medicam admoverem, enixe rogabat. Exploratis & perpenſis omnibus momentis, parum quidem bonae ſpei polliceri poteram, ſed religioni tamen mihi ducens, aegrotam deſerere, curationem, implorato prius divino auxilio, adgrediebar.

Ratione *diaetae* ipſi ſevere inculcabam, ut eam quam exactiſſime obſervaret, aëre uteretur puro & temperato, cibis veſceretur concoctu facilibus, non nimis nutrientibus, iisque ex vegetabili potius, quam animali regno petitis, potulenta ſpirituoſa & facile fermenteſcentia cane peius & angue fugeret, omnia nimia corporis exercitia, nominatim ea, quae brachiorum miniſterio peraguntur, vitaret, nec nocivis illis animi pathematibus, irae & maerori, indulgeret, ſed

men-

mentis tranquillitati atque hilaritati ſedulo ſtuderet. Ad ipſa *medicamenta* quod attinet, praemiſſo leni laxante rhabarbarino, decoctum ex ligno & cortice guaiacino, raſura cornu cerui, & radicibus bardanae, chinae ac ſaponariae ordinabam, cuius integram libram, inſtillatis prius mixturae, ex eſſentia myrrhae non alkaliſata & tinctura antimonii acri conſtantis, guttis quinquaginta, quotidie mane calide hauriret, decoctoque ſecundario pro potu ordinario uteretur. Singulis hebdomadibus bis terve aluum ſubducebam pilulis Becchenanis, ad praeſcriptum pharmacopoeae Argentoratenſis paratis. Extrinſecus pro fotu adplicabam acetum lithargyrii, partesque exulceratas mere deligabam linamentis carptis ſiccis. Methodo hac per aliquot hebdomades continuata, id obtinebam, ut ichoris copia ſenſim imminueretur, partes putredine corruptae paullatim abſcederent, & tandem pus laudabile proflueret. Quo viſo, ulcuſcula unguento digeſtivo, ex terebinthina veneta, olibano & myrrha compoſito, mundificabam, mundificataque ope balſami Arcaei, cum balſamo peruviano nigro remixti, feliciter conſolidabam. Atque hoc pacto miſeram aegrotam duorum circiter menſium ſpatio perfectae ſanitati reſtitui, qua adhuc ultra integrum iam biennium perfruitur.

§. I.

Expoſita morbi hiſtoria, noſtrum eſt, ut praecipua momenta, tum ad pathologiam, tum ad therapiam illius ſpectantia, breviter & ſuccincte, pro virium noſtrarum modulo, explanare atque illuſtrare adlaboremus.

§. II. Initium morbi tale fuit: *Senſit aegra in mamma dextra oriri tumorem duriuſculum, eumque doloris expertem.* Laboravit igitur *ſcirrho mammae.* Scirrhus enim, auctore Galeno *a)*, qui, quantum conſtat, primus hoc vocabulum adhibuit, eſt ὄγκος σκληρὸς ἀνώδυνος, *tumor durus, indolens.* Accidit hic morbus maxime partibus glanduloſis a materia craſſa immobili, glandularum folliculos diſtendente *b).* Vnde ratio patet, cur mammae muliebres tam frequenter ab hoc malo infeſtentur, ſtructurae quippe glanduloſae, copioſisque praeterea & valde quam anguſtis vaſis ſanguiferis, limphaticis & galactophoris, in multiplices ſpiras & plicas convolutis, contextae, ubi quam facillime fit, ut humores ſtagnent & colligantur, reſorptaque parte fluidiore aquea, reliqua materia craſſior terreſtris, iugi novorum humorum adfluxu aucta, tandemque magis & magis coagulata & indurata, immobilis ſubſiſtat.

a) de ſimpl. medicam. facult. Lib. V. cap. VIII. & *Meth. med. Lib. XIV.*
b) Vid. Boerhaavius *Aph. de cogn. & cur. morb. 392.*

§. III. Scirrhi plerumque ſine ulla graviore noxa per plures annos, immo ad extremam usque ſenectutem, perdurare poſſunt: irritati autem & moti quocumque modo horrendae tragoediae ſcenam aperiunt. Sunt nimirum ex illorum malorum familia, de quibus Ovidius *a)* canit:

Curando fieri quaedam maiora videmus,
quae melius non tetigiſſe fuit.

Suo id malo experta eſt aegrota noſtra, ſuaſu obſtetricis mammae ſcirrhoſae *emplaſtrum* imponens. Quale illud fuerit, comperire non potui. Emolliens autem fuiſſe, eo minus dubito, quo crebrius obſervare mihi licuit, male feriatas

riatas istius furfuris medicastras, earumque fratres germanos, tonsores, in quibuscumque tumoribus duris statim vel ad cataplasmata, vel ad emplastra de spermate ceti, diachylon simplex vel compositum, ac similia, tamquam ad sacram ancoram, confugere. Nullum vero esse posse remediorum emollientium in scirrhis usum, facile perspiciet, quisquis illorum effectus cum horum indole comparaverit. Emollientium remediorum effectus duplex est. Aut enim materiam alicubi stagnantem resolvunt, aut, si hoc fieri nequit, eam perducunt ad suppurationem. Vterque effectus a vi arteriarum dependet. Sine vividiori enim humorum circuitu neutrum sperare licet. Sed heic exsulat vis arteriarum, materiae scirrhosae adplicanda, utpote in stagnans coagulatum atque induratum agere nescia *b)*. Facile igitur adparet, in scirrhis perfectis (de nascentibus enim sermo nobis non est) neque resolutionem, neque suppurationem, umquam locum invenire posse: id quod etiam experientia testatur, qua constat, tumores scirrhosos, remediis emollientibus tractatos, nulla ratione molliores reddi, sed pristinam semper duritiem servare.

a) *Pont. Lib. III. Eleg. VII.*
b) Conf. GERLACI *Comment. de cura cancri, in mamma exulcerati, possibili, exsulante chirurgica operatione.* §. *VII.*

§. IV. Vtinam vero sinistra haec remedia in hoc uno subsisterent, ut spem de se conceptam frustrarentur! Vtinam ne essent summe nociva! Sed eo ipso, quia cutem & substantiam glandularum relaxant, materiam scirrhosam, in iis incarceratam, molliorem reddunt, & motum sanguinis intendunt, pronam ad horrenda mala muniunt viam. Tumor quippe tum in dies magis magisque crescit, & dolere incipit, fitque plumbeus, fuscus, ater, vasa vicina ad margines

gines illius inflammantur, similem colorem induunt, valde intumescunt, & varicosa evadunt, sicque, qui *benignus* antea fuerat *scirrhus*, in *malignum* convertitur, & vocatur *cancer*, s. *carcinoma*. Infelix haec scirrhi suboles, quam diu suis adhuc inclusa coërcetur velamentis, adpellatur *cancer occultus* a). Vbi autem illa erodit, & ulcus facit, dicitur *cancer apertus*. Manifesto tunc atque celeriter efferatur morbus, accedente dolore intolerabili, promanante perpetuo sanie subtili, fulva vel nigra, acerrima, foetoris detestabilis cadaverosi, quae ad proxima quaeque & viciniora malignas suas radices emittit, ambientia vero arrodit, plurimisque foraminulis, continuum ichorem plorantibus, pertundit *b*).

a) Sunt quidem, qui hanc adpellationem ad internarum tantum partium, v. c. uteri, carcinomata restringunt, ut PHILOXENVS quidam apud AETIVM *Tetrabibl. IV. Serm. IV. Cap. XLII.* Sed, quum omnes hodie Medici & Chirurgi, ipso HIPPOCRATE & GALENO praeeuntibus, per *cancrum occultum* eum intelligant, qui a cute adhuc integra occultatur, a recepto in scholis loquendi usu recedere nefas duximus.

b) Vid. BOERHAAVIVS *loc. cit. Aph.* 497 & 499.

§. V. Ex descriptione utriusque cancri, levi penicillo hactenus adumbrata, & cum historia morbi nostri vel obiter collata, nemini, puto, dubium esse potest, quin aegrota nostra *vero mammae carcinomate*, eoque primum *occulto*, postmodum autem in *apertum* s. *exulceratum* converso, laboraverit. Quare ne verbulum quidem addimus.

§. VI. *Nosologicam* morbi nostri considerationem excipiat *aetiologica*. *Causam cancri* huius *exulcerati* non aliunde repetendam esse censeo, quam *a fluxus menstrui suppressione*. Aliquanto enim post, quam in hanc incidit, scirrhum in mamma obortum sensit. Et quis ignorat, frequentissima carcinomatum, ex hac ipsa matre prognatorum, exem-

pla

pla passim ab Auctoribus memoriae esse prodita? *Mammarum cancros* diserte hinc deducit HIPPOCRATES *a)*, dum, de *catameniorum suppressorum symptomatibus* differens, ait: *In mammis tubercula dura exoriuntur, quaedam quidem maiora, quaedam vero minora. Haec autem minime suppurant, sed semper duriora fiunt. Ex his deinde occulti cancri pullulant.* Eadem fere habet GALENVS *b)*, ita scribens: *Cancrosi tumores in omnibus partibus fiunt, praesertim tamen in mammis mulierum, quum nullatenus purgantur ea, quae secundum naturam est, purgatione.* Eamdemque carcinomatum causam inter praecipuas recensent ALBERTI *c)*, AMMANNVS *d)*, BOERHAAVIVS *e)*, CRAVSIVS *f)*, FASCHIVS *g)*, HEISTERVS *h)*, HILSCHERVS *i)*, HOFFMANNVS *k)*, MOEBIVS *l)*, PLATNERVS *m)*, SCHAARSCHMIDTIVS *n)*, SCHNEIDERVS *o)*, TEICHMEYERVS *p)*, WEDELIVS *q)*, aliique plurimi, quos brevitatis causa silentio praetermitto.

a) *de morb. mulier. Lib. II.*
b) *Comment. III. in libr. de alim.*
c) *Diss. de cancro. §. VI.*
d) *Diss. de cancro mammarum. §. XIV.*
e) *Loc. cit. Aph. 495.*
f) *Diss. de cancro. pag. 14.*
g) *Diss. de cancro occulto. Cap, IV. pag. 13.*
h) *Diss. de optima cancrum mammarum exstirpandi ratione. pag. 11.*
i) *Diss. de cancro mammarum. §. XXXIV.*
k) *Medic. system. Tom. IV. Part. V. Cap. VI. Thes. pathol. XIV.*
l) *Diss. de cancro. pag. 11.*
m) *Instit. Chirurg. §. 282.*
n) *Anweisung zum Studio medico-chirurgico. Part. III. Sect. XXXI. §. 1.*
o) *Diss. de cancro. Cap. VI. §. IX. & Cap. VII. §. IV.*
p) *Diss. de cancro, in specie mammarum. §. XXVIII.*
q) *Diss. de cancro mammarum. §. XXXVII.*

§. VII. Nec difficulter intelligitur modus, quo fluxus menstruus suppressus cancrum progignere potest. Sanguis,

in utero adcumulatus, & per loca consueta excerni impos, ad alias partes regurgitat, & deinceps ob motus languorem spissior & viscidior, adeoque ad stasin hinc inde concipiendam idoneus redditur. Quod si iam ad loca glandulosa deferatur, in iisque subsistat, facile scirrhum progenerat, ex levissima causa in carcinoma degenerantem.

§. VIII. Sequitur, ut rationem reddamus rarioris illius phaenomeni, in aegrota nostra observati, quod, simul ac cancer occultus in apertum transierat, eo temporis articulo, quo catamenia ipsi antea fluxerant, ex papilla mammae exulceratae sanguis, colore loturam carnium referens, per trium, quatuor, quinque dierum spatium, singulis mensibus in magna quantitate promanavit.

§. IX. Ante omnia quaeritur, qualis fuerit hic sanguis. Partes, carcinomate exulcerato obsessas, largis, immo adeo enormibus haemorrhagiis spontaneis, interdum esse obnoxias, ut miseri aegroti animam exhalent, frequens Medicorum atque Chirurgorum testatur observatio *a)*. Accidunt illae per *διάβρωσιν*, quando nimirum sanies illa acerrima, quam pars cancrosa profundit, vas aliquod, sive arteriosum, sive venosum, corrodit. De hoc haemorrhagiarum genere sanguinis profluxum, quem aegra nostra perpessa est, haud fuisse, per se luculenter patet. Primum enim sanguis non promanavit ex vasis, sed ex papilla. Deinde cur recursus huius haemorrhagiae statas semper servavit periodos? Ex hoc uno, nisi me omnia fallunt, sole meridiano clarius adparet, aegrotae nostrae haemorrhagiam ad eas, quae cancris exulceratis alias accidunt, neutiquam esse referendam. Indidem etiam exploratum est, eam non fuisse ichorem illum *ὕφαιμον*, *subcruentum*, quem, exorto in thorace carcinomate, subinde ex papilla effluere, ex HIPPOCRATE monet WEDELIVS *b)*.

a) Vid.

a) Vid. AMMANNUS *Disp. cit.* §. *XVII.* BOERHAAVIUS *loc. cit. Aph. 499.* Ill. BUCHNERUS *Disp. de medicamentorum mercurialium usu in cancro.* §. *IV.* LEICHNERUS *Diss. de cancro. Cap. IV. Th. V.* NEVENHAHN *Disp. de carcinomatis malignitate eiusque cura.* §. *XI.* TABOR *Disp. de cancro mammarum, eiusque nova exstirpandi methodo.* §. *XV.* WELSCHIUS *Disp. cit.* §. *IX.* alii.

b) *Diss. cit.* §. *LXIII.*

§. X. Omnia haemorrhagiae huius momenta liquidissime docent, sanguinem illum promanantem alium non fuisse, quam menstruum. Fluxit enim singulis mensibus. Fluxit iisdem mensis diebus, quibus catamenia ante fluxerant, quam in illorum suppressionem incideret. Fluxit nunc per tres, nunc per quatuor, nunc per quinque dies, eadem prorsus ratione, qua tum, quum integra sanitate adhuc gaudebat, menses profundere consueverat. Fluxit denique magna eius copia, quae a iusta proportione cum ordinaria menstruorum aegrotae quantitate haud multum recessit. Sane, qui hanc momentorum quadrigam cum alius generis haemorrhagia conciliaverit, is

erit mihi magnus Apollo.

§. XI. Et quid plura? Quis in scriptis Medicorum adeo hospes est & peregrinus, ut nesciat, infinita mensium, turbato rerum ordine, per loca insolita erumpentium, exempla hinc inde litterarum monumentis esse consignata? Nolumus ea iam cumulare, ubi feminae modo per capitis verticem, modo per frontem, modo per oculos eorumque palpebras, modo per tempora, modo per aures, modo per nares, modo per genas, modo per ductus salivales, modo per maxillas, modo per gingivas, modo per dentium alveolos, modo per labia, modo per mentum, modo per palatum, modo per isthmum faucium, modo per asperam arteriam, modo per oesophagum, modo per dorsum, modo per umbilicum, modo per inguina, modo per vesi-

cam urinariam, modo per anum, modo per vias haemorrhoidales, modo per naturae muliebris labia, modo per brachia, manus, pollicem, ſingulosque digitos, modo per crura, genua, pedes, illorumque talos ac digitos, tributum lunare ſolverunt. Otia nobis heic fecit diligentiſſimus SCHVRIGIVS *a)*, qui numeroſiſſimas huius generis obſervationes, apud varios Auctores ſparſim obvias, laudabili inſtituto in unum congeſſit *b)*. Parallelas tamen noſtrae hiſtorias, ubi nimirum catamenia ex mammis profluxere, in medium proferre, alienum non erit. Omiſſis autem, quas SCHVRIGIVS *c)* iam ex AMATO LVSITANO, ANDREA LAVRENTIO, AMBROSIO PARAEO, IOH. SCHENCKIO, DANIELE SENNERTO, DOMINICO PANAROLO, CHRISTIANO FRANCISCO PAVLLINI, CASP. THEOPH. BIERLINGIO, CORNELIO STALPART *van der* WIEL, IDONE WOLFIO, IOH. NICOLAO PECHLINO & ACHILLE GASSERO collegit, eas duntaxat paucis delibabimus, quas alibi reperire nobis licuit. Ac primum quidem in his locum ſuo ſibi iure vindicat prodigioſum illud & omnem propemodum fidem ſuperans exemplum, a celeberrimo quondam RVYSCHIO *d)* plus vice ſimplici obſervatum, puellae cuiusdam, quae *vivum ſimul emiſit ſanguinem per capitis cutem, aures, os, oculos, umbilicum, mammasque: & quidem ex his tantum exſiliebat ſanguinis, ut neceſſe foret, vitris, ſupra papillas impoſitis, profluentem cruorem excipere.* Alterum huic fere geminum exemplum obſervavit laudatus SCHVRIGIVS *e)* in ICti cuiusdam Dreſdenſis uxore, cui *ſanguis menſtruus per ſputum, nares, oculos, & mammarum papillas, guttatim effluxit.* Tertium denique ſuppeditat ALBERTI *f)* matronae cuiusdam, annum aetatis quadrageſimum ſeptimum agentis, in qua, *ſuppreſſione menſium trimeſtri praegreſſa, fluxus, deſtinatum deſerens locum, per ſex hebdomades ex mammarum papillis ſtillabat. Materia huius excreta ab initio ſeroſo-flaveſcens, paul-*

lulum

tulum spissiuscula, in medio guttulae sanguinis nigricantis, & in fine liquor quidam, loturam carnium referens, erat.

a) *Parthenol. Sect. II. Cap. III.* Add. eiusdem *Haematol. Cap. V.*

b) Plures *de insolitis mensium viis* scriptores excitat Vir πολυμαθέστατος, TRILLERVS, in *Progr.* quo locum HIPPOCRATICVM e Lib. VII. de morb. epidem. *de mensibus per nares Leonidae filiae erumpentibus, ab imprudenti autem Medico cum ipsius interitu infeliciter repressis*, explicat. *pag. 5. not. e.* Quibus nos addimus GEORG. WOLFG. WEDELIVM in *Disp. de suppressione mensium. Cap. V. pag. 25. seq.* & IOH. ADOLPH. WEDELIVM in *Diss. de viis mensium insolitis. Ien. 1745.*

c) *Parthenol. loc. cit.* §. *II.* & *Haematol. loc. cit.* §. *XIX.*

d) *Adverſ. anatom. Dec. III. Obſ. III. pag. 13. ſeqq.* Tom. I. opp.

e) *Parthenol. Sect. II. Cap. VIII.* §. *IV.*

f) *Diſp. de caſu menſtrui fluxus anomali, animique pathematibus perturbati. pag. 10.*

§. XII. At quae caussa est, cur menses aegrae nostrae, consueta sua familiarique via prohibiti, praecise per mammam exitum quaesiverint? Praecipuam caussam in laxitate & debilitate huius partis, utpote exulceratae, sitam fuisse iudico. Constans enim lex hydraulico-mechanica est, ut fluida eo tendant, ubi minimam inveniunt resistentiam, ibique, qua data porta, erumpant. Ita mammae illae, per quas WOLFIVS, PECHLINVS & GASSERVS menses profluxisse observarunt, pariter fuerunt exulceratae. Et matrona illa, cuius ALBERTI mentionem facit, in turbis bellicis fugae se committens, in milites quosdam vagabundos incidit, qui hostili ac crudeli modo pecuniam, vel alia pretiosa, tecta involutaque quaerentes, mammas eius tam ferociter contrectarunt, ut lac, ob statum lactationis praesentem, ad aliquot passus extorqueretur, unde sequenti tempore non pauca his in locis pertulit incommoda, & subsequentibus puerperiis ferme omnibus mammarum exulcerationibus vel abscessibus vexata fuit *a).* Atque eamdem

ob rationem ſuppreſſi menſes nunc per vulnera *b)*, nunc per apoſtemata *c)*, nunc per ulcera *d)*, prorupiſſe obſervati ſunt.

a) Vid. *Diſp. cit.* §. XIX.
b) Vid. *M. N. C. Dec. II. An. VIII. Obſ. XCVI.* RONSSEVS *de primord. vit. human. Cap. XXVIII.* KERKRINGIVS *Spicil Obſ. LXXXVI.*
c) Vid. *M. N. C Dec. I. An. IV. & V. Obſ. LXXV.* THOMAS BARTHOLINVS *Cent. II. Hiſt. LXXXVII.* IOH. BAPT a LAMZWEERDE *Adp. ad* IOH. SCVLTETI *Armam. chirurg. Obſ. XCVII.*
d) Vid. *M N. C Dec. II. An. V. Obſ. LXXXI.* BLANCARDI *Collect. med. phyſ. Cent. II. Obſ. LIX.* VITI RIEDLINI *Obſ. med. Cent. III. Obſ. LXIII.* VALENTINI *Noſoc. acad. Caſ. XI.* §. *II.* IOH. SCHENCKII *Obſ. med. Lib IV. fol. 635.*

§. XIII. Praeter adductam rationem haud excludendus eſt mirificus ille, mammas inter atque uterum intercedens, conſenſus, quem plura phaenomena, quorum hinc inde in ſcriptis Medicorum phyſiologicis & pathologicis mentio iniicitur, extra omnem dubitationis aleam ponunt. Pertinent huc, utut non omnia peraeque evicta ſint, effata illa HIPPOCRATICA: *Mulieri, uterum geſtanti, ſi mammae derepente graciléſcant, abortum patitur a). Mulieri, utero gemellos gerenti, ſi altera mamma gracilis evadat, alterum abortu edit, &, ſi quidem dextra mamma graciléſcat, marem, ſin autem ſiniſtra, feminam b). Mulieri menſes ſi cohibere velis, cucurbitam quam maximam ad mammas adpone c). Mulieri, uterum gerenti, ſi lac copioſum e mammis effluat, fetum imbecillum indicat. Quod ſi ſolidae mammae fuerint, fetum valentiorem ſignificant d). Quae fetus corrupturae ſunt, iis mammae extenuantur e). Si mammarum papillae & rubra circa eas circumferentia pallida fuerit, morboſum eſſe uteri conceptaculum ſignificatur f). Si aqua intercus in uteris innaſcatur, mammae ſolidae flacceſcunt g).* In primis autem huc quam maxime ad-

adcommodatum est sequens: *Conclusi uteri menses ad mammas remittunt, & ad pectus adscendere cogunt h).* Et quis nescit, mammas, retentis mensibus vel lochiis, turgere, sub immoderato autem illorum fluxu detumescere & collabi? Rationem huius consensus, si non ex toto, magna tamen ex parte, in communicatione vasorum mammariorum cum epigastricis, & horum interventu cum hypogastricis & uterinis, quaerendam esse censeo. Quod enim B. IVNCKERVS *i)* scribit, *vasorum epigastricorum cum mammariis reciprocam anastomosin & communionem in corpore nullam esse, ultro fateri Anatomicos,* id vero tam solide, tum summorum, veterum aeque ac recentiorum, Anatomicorum auctoritate, tum ex iterata sua ipsius *ἀυτοψία,* refellit Cl. LINDENER *k),* ut ipse IVNCKERVS *l)* laudabili candore profiteatur, *quamvis istam anastomosin ipsemet nondum viderit, tantum tamen abesse, ut negativae sententiae pertinaciter inhaereat, ut potius testibus ἀυτόπταις fidem habere nullus dubitet.*

a) *Sect. V. Aph. XXXVII.* & *Epid. Lib. II. Sect. I.*
b) *Sect. cit. Aph. seq.*
c) *Sect cit. Aph. L.* & *Epid. Lib. II. Sect. VI.*
d) *Sect. cit. Aph. LII.* & *Epid. loc. cit.*
e) *Sect cit Aph seq.*
f) *Epid Lib. VI. Sect. V.*
g) *de morb. mul. Lib. I.*
h) *Loc. cit. Lib. II.*
i) *Physiol. Tab. XVIII. n. 3.*
k) *Diss. de communicatione vasorum mammariorum cum epigastricis*, sub Ill. BVCHNERI praesidio, *Hal. Magd. 1748. hab.* Plures, ab ipso praetermissos Auctores, excitat TRILLERVS *Disp. de nociva cancri inveterati exstirpatione, novis exemplis demonstrata.* §. *XVIII.*
l) *Epist. gratul. Disp.* LINDENERIANAE *subiecta.*

§. XIIII. Illustrata morbi nostri *pathologia,* transimus ad illustrandam eiusdem *therapiam.* Initium huius fecimus a *decocto,* quod vocant, *sanguinem purificante.* Gaudent huiusce

huiusce modi decocta calida, & insigni quidem atque egregia prorsus virtute gaudent, non tantum humores viscidos, vel in imis partium latifundiis haerentes, diluendi ac resolvendi, sed etiam fibras vasorum & glandularum animandi ac stimulandi: quo ipso materia resoluta in motum & progressum cietur, & per omnis generis emunctoria egregie eliminatur. Celebratissima hoc nomine sunt, quae ideo praecipue etiam in usum vocavimus, *lignum & cortex guaiaci.* Vno hoc medicamento Americani luis venereae curationem instituunt, optimeque dyscrasiam humorum putredinosam, in illa dominantem, expugnant. Idem in Europa tam diu, donec mercurii usum IACOBVS BERENGARIVS *Carpensis* invenit, unice ad mali istius curationem fuit adhibitum. Multus in commendandis decoctis guaiacinis est immortalis BOERHAAVIVS *a)*, sua, id est, optima fide testans, pessima syphilidis symptomata, ulcera, tophos & cariem ossium, iis feliciter sanari, praesentemque inde medelam promitti posse scorbuto venereo, insigni illi Medicorum scandalo, ubi specificum illud antivenereum, mercurius, aegrotos quam certissime ad orcum demittit, uti quam plurima funesta exempla me docuerunt. Quid multa? In ipso cancro lignum sanctum virtutem suam testatam reddidit. HARRISIVS *b)*, optimae notae auctor, cancrum mammarum ope pulveris, ex ligno sancto, radice sarsae parillae & santalo citrino constantis, ab se curatum refert. Et Chirurgus quidam Scoticus *c)* carcinoma iam exulceratum decocto guaiacino saturatiori perfecte persanatum memoriae prodidit. Neque reticenda est *bardanae radix*, mirae omnino in corrigendis humoribus seroso-limphaticis efficaciae. Vulgo quidem ad temperatiores radices refertur *d)*: sed contrarium demonstrant observationes practicae. Sola enim, in paullo largiore dosi propinata, non tantum nisus vomendi, sed ipsos etiam vomitus, excitat, manifesto argumento, haud vulgarem ipsi inesse virtu-

tem

tem resolvendi. Similes enim effectus observamus in iis, quae potentius resolventia esse scimus, remediis, v. gr. ex regno vegetabili in herba floribusque arnicae, & radicibus asari, bryoniae, scillae, ex minerali in turpetho minerali & sulfure antimonii aurato. Atque hoc decoctum, quo vires suas efficacius exsereret, liberalius hauriri, immo ordinarii potus loco usurpari iussimus.

a) in *praef.* ad ALOYSII LVISINI *Aphrodis. Lugd. Bat.* 1728.
b) *Diss. med. chir.* X. *pag* 175.
c) *in the medical Essays of Edinburgh Vol. V. Obs. IX. pag.* 69.
d) V. gr. ab HOFFMANNO *loc. cit. Cap. IV. Thes. therap. IV.*

§. XV. Singulis decocti libris, quovis mane hauriendis, instillari praecepi *guttas quinquaginta mixturae, ex essentia myrrhae non alkalisata & tinctura antimonii acri compositae.* Feci hoc eo consilio, ut humores, in primis sanguinem menstruum, a mamma revellerem. Quam diu enim humores ad partem aliquam adfectam adfluunt, tam diu illius persanandae nulla spes est. Adhibita medicamenta scopo meo convenientia fuisse, liquido adparet. *Myrrham* in pellendis catameniis, lochiis, haemorrhoidibus, mira praestare, nemo est, qui nesciat. Hinc etiam ingreditur in pleraque composita, adversus harum haemorrhagiarum retentionem usurpari solita, qualia sunt elixiria proprietatis, elixir aperitivum Clauderi, pilulae polychrestae balsamicae, spleneticae, *cet.* Mihi quidem tam felici esse non contigit, ut fluxum menstruum provocarem. Hoc tamen non obstante, usui myrrhae insistendum esse iudicavi, non dubitans, eam alio respectu plurimum esse profuturam. Praestat quippe, & mirificam quidem praestat, virtutem balsamicam, putredini adversam, suo eapropter iure ad cancrum tam extrinsecus, quam intrinsecus, a B. IVNCKERO *a)* commendata. *Tinctura antimonii acris* inter efficacissima militat resolventia. Excellit praecipue magnis virtutibus diureticis, eamque ob causam

in omnibus vitiis ſeroſo-limphaticis, ubi humores per colum renale via commodiſſima evacuantur, haud ſine inſigni fructu adhibetur. Lues venerea, glandulae induratae, ſcabies, ipſa lepra, efficax in ſtibio inveniunt remedium. Quid ni igitur in carcinomate etiam exoptatam praebeat medelam? Atqui reapſe iam praebuit. Mentionem facit *Spectatiſſimus* DN. DECANVS, *Exc.* D. D. GMELINVS *b)*, caſus cuiusdam, gratioſae Facultati Medicae Tubingenſi, ut conſilium circa iſtum tranſcriberet medicum, transmiſſi, qui occultum mammae cancrum concernebat, ubi e communi Facultatis concluſo tinctura illa antimonii concentrata, quae Cl. D. D. IACOBI auctorem habet, propoſita fuit, & vere plurimum boni & levaminis praeſtitit. Vltimo loco commemorandae ſunt *pilulae Beccherianae*, magnam ſuo merito famam adeptae, quas ſingulis hebdomadibus bis terve adſumi praecepi. In omnibus exulcerationibus non utilia modo, ſed neceſſaria eſſe cathartica, res ipſa loquitur. Humores enim impuri copioſi, niſi e corpore eliminentur, nocente adfluxu ſuo conſolidationem remorantur, immo plane impediunt. Eximia ſunt hanc in rem HIPPOCRATIS *c)* verba: *In magna ulcerum parte inferiorem alvum purgari convenit, & in vulneribus, quae ſunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus ſphaceli periculum eſt, & in his, quae conſuta ſunt, & in exedentibus ac ſerpentibus, & in aliis inveteratis ulceribus.* Quoniam vero non omnia promiſcue medicamenta huic fini conducunt, pilulas laudatas, ex extractis amaricantibus & gummatibus balſamicis paratas, eo libentius elegi, quo teſtatiores ſunt illarum vires aperientes, reſolventes, &, quas praeterea ab initio quidem ſperavi, uterinae.

a) *Chirurg. Tab. L.*

b) *Diſp. de tincturis antimonii minus uſitatis, utcumque ſaluberrimis.* §. XX. *pag. 35.*

c) *Lib. de ulceribus Sect. II.*

§. XVI.

§. XVI. Extrinsecus, coniunctis armis hosti truculento resistendum ratus, mammam fovi *aceto lithargyrii*, partesque exulceratas *linamentis siccis* deligavi. Singula haec *topica* seorsim perlustrare iuvabit. *Acetum* in cancro plurimum conducere, nemo infitiabitur, qui saniei cancrosae indolem perspectam habet atque cognitam. Explosa hodie est Pathologia illa, quae, ut omnes propemodum morbos, ita & cancrum, ab acido derivavit: evictum autem, atque exquisitissimis Chemicorum demonstrationibus confirmatum, corruptionis tam horrendae causam aliam non esse, nisi materiam alkalescentem, summe acrem, causticam *a*). Alkalicae corruptionis s. putredinis certissima & tutissima antidota sunt acida, sive internum, sive externum ab iis petas praesidium. In febribus castrensibus, nosodochialibus, aliisque malignis, acida, succus citri, acetum, oleum vitrioli, sunt sacra ancora. In gangraena ceteris remediis valentiora sunt fomenta, ex herbis amaris cum aceto cocta. Quibus positis, quis dubitet, quin acetum, quod putredini semper & efficaciter resistit, etiam ulcerum cancrosorum tabum obtundat atque invertat? *Saturnina* omni aevo adversus cancrum & commendata, & bono cum successu usurpata fuerunt. Inter medicamenta, adaperto carcinomatis ulceri imponenda, PLATNERUS *b*) nominatim ipsum nostrum lithargyrium cum aceto laudat. *Idonea*, inquit, *est compositio, quae habet acetum, quod argenti spumam excepit, & oleum rosarum, quale vulgo linimentum nutritum adpellant.* Ingreditur idem in linimentum illud, quo D. D. SANCHEZ *c*) partes cancro exulceratas inungi praecipit, compositum ex aceti lithargyrii uncia una, sacchari saturni scrupulo dimidio, succi sempervivi maioris, recens expressi, uncia una, & unguenti nutriti sesquiuncia. Nec nullos inde sperari posse effectus, facile consentiet, qui ad vires saturninorum, quas in ulceribus praestant, attenderit. Primum quippe ichorem tetrum profluentem imbibendo, ea sensim exsiccant, nec ulterius serpere pa-

tiuntur, novaeque ſanae carnis incrementum promovent; deinde vaſa relaxata, & ex parte oſcula rupta & eroſa, blande conſtringendo, tonum illorum, ad ſanationem perficiendam tantopere neceſſarium, reſtituunt, & denique refrigerando moleſto illi doloris ſenſui, qui miſeros aegrotos tam crudeliter divexat, exoptatum adferunt levamen. *Linamenta ſicca* impoſita duplicem ferunt opem, tum, quod vitioſos humores ex parte imbibunt, tum, quod aëris adflatum, omnibus ulceribus ac vulneribus ſumme damnoſum, avertunt.

a) Legi heic in primis meretur *Diſp. inauguralis Exper.* D. D. GAERTNERI *de ſpecifica methodo recentiore cancrum ſanandi*, ſub praeſidio *Cel.* D. D. GMELINI 1757. *hab.* §. *XXI. ſeq.* Conf. HEISTERI *Diſp. cit. pag.* 16.
b) *Inſt. Chir.* §. 274.
c) Vid. GAERTNERI *Diſp. cit.* §. *I.*

§. XVII. Effectus horum medicamentorum, quem diaetae iniunctae obſervatio adcuratior plurimum adiuvit, is fuit, ut, *uſu illorum per aliquot hebdomadas continuato, ichoris copia ſenſim minueretur, partes putredine corruptae paullatim abſcederent, & tandem pus laudabile proflueret.* Equidem non dubito, plurimos fore, qui, lecto hoc phaenomeno, ad eam cogitationem deducantur, ut non veri nominis ulcus cancroſum, ſed aliud quoddam cacoëthes, a me ſanatum eſſe iudicent, pro certo nempe exploratoque habentes, in vero carcinomate exulcerato ſuppurationi locum non eſſe, in primis, quum ὁ πάνυ BOERHAAVIUS *a)* graviter pronuntiet: *Tota Chirurgia & Medicina deſiderat medicamentum ad cancrum, ut ſuppuretur, vel in ambitu, ut aliquando in anthracibus fit, vel, ut ſubſtantia eius vertatur in pus, & tamen continuum non ſolvatur. Sed, proh dolor! nullum datur, quidquid nonnulli, ut inprimis Chemici, iactent. Sic habui Medicum Chemicum mihi amicum. Ille dicebat, ſe habere medicamentum, ſuppurationem bonam efficiens: ſed vidi, eum in tribus caſibus aeque infelicem fuiſſe, ac ullum*

alium

alium Empiricum. Se tamen adhuc curare poſſe ſuo medicamento putabat, licet contrarium videret. At vero ipſum tale remedium reapſe habuit celeberrimus ille carcinomatum, uti nominabatur, Medicus, PETRVS ALLIOT, *Barroducaeus*, Vir rerum medicarum & chemicarum peritiſſimus, qui generoſioris cuiusdam feminae mammillae ſiniſtrae, a teterrima cancri pertinaciſſimi ſanie per integrum iam iam quadriennium immane quantum pereſae, inſperſit quotidie albicantem quemdam pulviſculum, ſibi ſoli notum: unde poſt horulae ſpatium levis coorta febricula, quae tamen mox ceſſavit, & quietem aegrae indulſit. Ita continua pulveris huius inſperſione ſeſquimenſe effecit, ut vulneris labra ex livido in rubicundulum terminarentur colorem, & ichor ſeroſus paullatim in coctum laudabiliter pus verteretur. Quo facto vulgaribus ſarcoticis, miniſtrante Chirurgo, plagam conſolidavit *b*). Similem in modum Vir & ſplendidiſſima ampliſſimorum munerum dignitate, & vaſta in primis conſummataque rerum medicarum iuxta & litterariarum ſcientia eminentiſſimus, ſuoque merito celebratiſſimus, Ill. GERHARDVS van SWIETEN *c)*, adducit exemplum cancri exulcerati in mamma pauperculae, ubi per quindecim menſes liquido quodam ſuſtinuit malum, ut vix in deterius vergeret. Vidit in marginibus ſuppurationis veſtigia, & pars quaedam ſeparata cecidit, fundo adparente puro. Interim ſpes concepta decollavit, auctaque putredine, paupercula ad plures migravit. En duo graviſſima omnique fide digniſſima ſuppuratorum ulcerum cancroſorum exempla! Cauſa, quamobrem haec ulcera ſuppurationem reſpuant, non eſt quaerenda in loco, quem occupant. Alias enim nulli umquam partium glanduloſarum tumores eam admitterent: quod tamen ſecus ſe habere, vel ſolae parotides & bubones venerei teſtantur. Ipſa etiam mammarum ulcera ex ſcirrhis nata tam benigna ſubinde ſunt, ut pus in iis laudabile coquatur *d)*. Solet hoc potiſſimum evenire in ſubiectis ſanis & vegetis, nulla ſontica humorum impuritate infectis. Vnde

 facile

facile intelligitur, causam in ipsa natura & indole humorum esse positam. Fac iam, dyscrasiam humorum opportunis remediis corrigi, eorumque acrimoniam rodentem inverti, & ulteriorem progressum quovis modo impediri, an dubium esse potest, quin ulcus malignum hac ratione paullatim in benignum, saniesque in pus transeat? Vlcera scorbuticorum omnem Medicorum & Chirurgorum sollertiam eludunt, sique etiam vi adhibita cicatrix inducta fuit, haec vel iterum rumpitur, vel illa iuxta eam recrudescunt: eliminato autem, qui intus nocet, humore, mutatoque corporis habitu, facili negotio persanantur. Eodem modo ulcera, ossi vel periosteo vitiato supernascentia, nullam, vel instabilem, reddita autem his sanitate, facilem & firmam recipiunt medelam. Ecquis igitur in ulceribus cancrosis idem evenire posse desperaverit?

a) *Prax. med. Tom. II. pag. 243.*

b) Sunt haec ipsa verba testis non auriti, aut rerum harum imperiti, sed oculati, praesentis, & *qui visa sibi loquitur*, ut ipse scribit, insimulque haud proletaria medicinae & chemiae cognitione instructi, ideoque tanto magis plenam fidem merituri, eruditissimi OLAI BORRICHII, qui haec ipsa, suo tempore Lutetiae Parisiorum publice gesta, memoriae prodidit in *Act. med. Hafn.* per THOMAM BARTHOLINVM publici iuris factis, *Vol. I. Obs. LXXII. pag. 160.* ex quibus eamdem historiam THEOPHILVS BONETVS transtulit in *Med. Septemtr. T. II. Lib. IV. Sect. XI. Obs. VI pag. 158. seqq.*

c) *Comment. in* BOERHAAVII *Aph. Cap. de cancro.*

d) Vid. HOFFMANNVS *loc. cit. Obs. VIII.*

§. XVIII. Reliquum est, ut enodem quaestionem, cur menses, ex mammae cancrosae pupilla profluentes, adhibitis remediis emmenagogis, inde quidem revulsi, nec tamen per debita loca amplius promoti fuerint. Equidem in ea sum sententia, ut consuetam fluxus illius emansionem in hunc ipsum temporis articulum incidisse arbitrer. Quamvis enim regulariter catamenia circa septimum demum aetatis septenarium manare desinant, id tamen ita perpetuum non est,

ut

ut haud proſtent longe maturius deſinentium exempla. In aegrota noſtra id eo facilius uſu venire potuit, quod & a termino emanſionis ordinario haud longiſſime abfuit, nec temperamentum ſanguineum habuit, & denique magnam virium iacturam, morbo tam gravi tamque diuturno vexata, fecit. Ego interim haud immemor, cancros facile repullulare, immo non raro circa illud tempus demum ingruere, quo menſes ob aetatem non amplius fluunt, ſerio illam hortatus ſum, ut quovis anno quater venae ſectionem inſtitueret, ſingulis menſibus pilulis Beccherianis aluum ſubduceret, diaetam, per morbi decurſum obſervatam, continuaret, potusque ordinarii loco decoctum quoddam temperatius, ex ligno & cortice guaiacino, radice chinae, althaeae, ſcorzonerae, cichorii, raſura cornu cervi, & paſſulis minoribus conflatum, biberet. DEO, ſummo Archiatro, qui curae noſtrae ex alto benedixit, ſit laus & gloria in ſempiternum!

PRAE-

PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO
DN. CANDIDATO
S. P. D.
PRAESES.

T*angenda omnino esse qualiacumque* carcinomata, *adeoque vere* medica *quoque, prudentiorum artis salutaris peritorum quis non adfirmaverit? Ecquis horum praeterea negaverit*, theoriae & praxeos medicae carcinomata *esse eorum dogmata & tentamina, qui, quae vulgarem suam medendi methodum respuunt mala, vel suspectis minusque tutis, vel plane nocivis adgrediuntur? Quasi piaculum non foret, primariis Artis nostrae principiis neglectis, forte fortuna sanare, adeoque & forte fortuna perimere, quasi sc. ius vitae & necis penes ipsos essec, & quodam veluti privilegio liceret animas humanas negotiari, & heroico nimis ausu* experimenta per mortes agere, *quin saepe, Eumenidum furiarum instar, hominibus vitam eripere. Quasi non impium illud esset desperationis consilium, quod male sana illorum audacia hisce effert:*

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

Ab utraque cancrosa *hac medentium* labe TE, EXPERIENTISSIME DN. CANDIDATE, *immunem esse, satis superque perspicere mihi licuit ex illis, quas mihi recensuisti, morborum* TIBI *oblatorum historiis, methodisque medendi adversus illos adhibitis. Idem nemo non mecum perspiciet vel ex sola hac* TVA dissertatione de cancro inaugurali. *Neque enim nimis timidus, secundum erroneum illud de cancro:* Noli me tangere, *non tetigisti aegrotae* TVAE *carcinoma, neque tetigisti illud manu temeraria & tentaminibus frivolis. Peccatur vulgo utroque modo, & hodie quidem posteriori maxime, ut parum absit,*

quin

quin ipso cancro *malignior magisque* cancrosa *dicatur de illo* doctrina, theoretica *aeque, ac* practica. *Rem paucis comprehendam. Cancer aut* sanabilis *adhuc est, aut* insanabilis. *Qui radicitus sanari amplius nequit, sive* occultus *fuerit, sive* apertus, *in illum neutiquam quadrat vulgare illud:* Noli me tangere. *Is saltem admittit postulatque* curam *sui* palliativam. Sanabilis *aut sine ferro, aut non, nisi cultro chirurgico, curari potest. Qui sine ferro removeri potest, is huic sane non est subiiciendus. Qui non, nisi ferro, exstirpari potest, in eo omnia reliqua in cassum tentantur. Quo igitur, quaeso, casu locum amplius invenient* corrosiva *illa, quae vel nocentissima* philtra *potius sunt, vel alius generis vera* venena? *Quae si non tollunt solo ferro tollendum malum inveteratum, multo sane minus tollent ferro tolli nescium, &, cui duro hoc cuneo opus non est, id certo tutoque tollitur planiore, mitiore, inque Artis principiis dudum satis fundata medendi methodo. Cedant itaque hinc pessima ista artificia! Facessant hinc cum auctoribus suis ista* veneficia, *artis salutaris opprobria!*

Odi profanum vulgus & arceo.

Haec perhorrescens, non TIBI *modo, conscientiaeque & famae* TVAE, *sed & aegris* TVIS *rebusque medicis in universum melius profecto porro consules. Ita bonus bonis omnibus ubique eris acceptissimus. Ita praxin* TVAM, *quam magna cum laude adhuc exercuisti, porro fortunabit salutis nostrae* AVCTOR SVPREMVS. *Ita, Eius gratia adiutus, ipsemet sub illa eris omni ex parte beatissimus. Id quod singulari in* TE *amoris adfectu precor. Vale.*

Dabam e Museo d. XVIII. Mart.
1763.

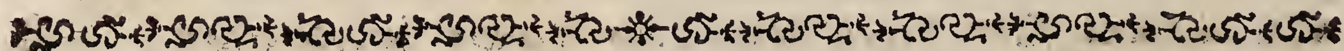
D Dum

Dum Meditrina TIBI ſummos impertit honores,
Adplaudit meritis voce manuque TVIS
MATTHAEVS GOELZ, I. V. C.
Legionis Wirtembergicae LVDOVICIANAE
Iudex militaris. Opp.

Cancroſis methodo qui *ſimpliciore* mederis,
Iure TVO *duplici* dignus *honore* manes.
Poſuit
IOH. FRID. CLOSS,
Phil. D. & Med. Cand. Opp.

Hiſtoriam mammae ſcribis, cui cancer inhaeret,
Qui raro Medicis obſequioſus erat.
Perge indefeſſo ſtudio, & mala plurima tolles,
Ingeniique TVI non ſterileſcet ager.
Gratulabundus poſuit
IOSEPHVS SCHWEICKHARTVS,
M. C. Opp.

Arte doces cancrum mammarum tollere. Felix
O ſic debelles ſemper Amazonidas!
Poſ.
ALB. FRID. FAVLHABER,
Vlmanus, M. C. Opp.

Fortiter in docta decertans, PETRE, palaeſtra,
A Phoebo ex merito laurea ſerta refers.
Amicitiae ergo poſuit
IOH. GVIL. SCHLEGEL, *Oeting.*
S. S. Miniſt. Cand.

